

BADANIE ANKIETOWE POCZUCIA BEZPIECZEŃSTWA I SAMOTNOŚCI W KONIŃSKICH SZKOŁACH

Raport z wynikami
Konin, 15.11.2022 r.

Wstęp

W okresie czerwiec – wrzesień 2022 przeprowadzono badanie ankietowe w konińskich szkołach realizowane w ramach pilotażowego projektu „Szkoła Naszych Marzeń – Jak nie być samotnym w szkole?” finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię z Funduszy EOG w ramach Programu Edukacja.

Celem projektu „Szkoła Naszych Marzeń – Jak nie być samotnym w szkole?” jest wypracowanie metodą design thinking innowacyjnych rozwiązań (metod, narzędzi, form pracy, procesów, programów pracy lub projektów), które pozwolą wdrożyć edukację opartą na relacjach i empatii, w jednej z konińskich szkół - II Liceum Ogólnokształcące im. Kamila Baczyńskiego. Wypracowane rozwiązania mają na celu:

- ułatwić poznawanie wzajemnych potrzeb, budowanie relacji, poprawianie relacji między wszystkimi członkami społeczności szkolnej
- zmniejszyć poczucie osamotnienia, brak poczucia bezpieczeństwa i stresu odczuwanego w procesie nauczania.

Projekt jest realizowany w ramach szerszej inicjatywy o nazwie „Szkoła Naszych Marzeń”, która została zainicjowana na poziomie całego miasta Konin w 2019 r. przez Młodzieżowy Dom Kultury w Koninie w partnerstwie z samorządem Miasta Konina, innowatorami edukacji, nauczycielami, rodzicami, uczniami, placówkami oświatowymi i kulturalnymi oraz organizacjami pozarządowymi. Więcej o inicjatywie tutaj: [Czym jest Szkoła Naszych Marzeń?](#)

Projekt „Szkoła Naszych Marzeń – Jak nie być samotnym w szkole?” dotyczy relacji członków całej społeczności szkolnej: nauczycieli, rodziców i uczniów od klasy 6 szkoły podstawowej do ostatniej klasy szkoły ponadpodstawowej, dlatego do wypełniania ankiety zaprosiliśmy wszystkie zainteresowane strony z terenu miasta Konina.

Celem ankiety było zebranie informacji zwrotnej na temat czynników, które pozytywnie i negatywnie wpływają na sytuację w szkołach, określenie największych problemów i potencjałów z nią związanych oraz dokonanie analizy sytuacji wyjściowej. Pytaliśmy m.in. czy w szkołach wszyscy członkowie społeczności czują się bezpiecznie, a jeśli nie to z czego to wynika? czy czują się wspierani, słuchani, włączani czy samotni? jaki wpływ miała edukacja zdalna na relacje w szkole, na zaangażowanie, zdrowie czy stan wiedzy? Chcemy wyciągnąć wnioski na przyszłość i zebrać materiał, który pomoże w wypracowaniu innowacyjnych rozwiązań w dalszej części projektu.

Projekt realizowany jest przez Miasto Konin, Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Koninie, Konińskie Stowarzyszenie Spółdzielni Socjalnej SPEKTRUM oraz Newschool AS w Oslo - agencja edukacyjna, specjalizująca się w projektowaniu procesów edukacyjnych. Termin realizacji obejmuje okres od kwietnia 2022 do grudnia 2023.

Podsumowanie wyników

Badanie przeprowadzono za pomocą formularza online. W badaniu ankietowym wzięło udział **1376 osób**: 594 uczniów, 500 rodziców oraz 282 nauczycieli.

- Uczniowie, którzy wypełnili ankietę pochodzili w równych proporcjach ze szkół podstawowych i ponadpodstawowych; głównie z trzech szkół podstawowych SP3, SP9, SP12 oraz dwóch szkół ponadpodstawowych: z II LO i III LO.
- Rodzice w większości byli rodzicami uczniów ze szkół podstawowych (64%); głównie z SP9, SP15, SP1, SP3, SP8; pozostali natomiast ze szkół ponadpodstawowych: z II LO oraz ZS im. M. Kopernika.
- Nauczyciele w większości byli pracownikami szkół podstawowych (67%); głównie z SP9, SP12, SP1; pozostali natomiast ze szkół ponadpodstawowych: z II LO oraz ZS im. M. Kopernika.

Wpływ edukacji zdalnej

Wpływ edukacji zdalnej w badanych obszarach był zróżnicowany.

Zdecydowana większość uczniów, nauczycieli i rodziców podkreśliła, że **edukacja zdalna nie wpłynęła na wzajemne relacje z tych grup**. Pogorszenie relacji uczeń-nauczyciel dostrzegł jednak co trzeci uczeń i co czwarty nauczyciel. Była również grupa uczniów i nauczycieli, którzy odczuli poprawę.

Zdecydowanie częściej **pogorszyły się relacje uczniów ze swoimi rówieśnikami** – prawie połowa ankietowanych uczniów deklaruje pogorszenie (40,3%) vs. 22,5% uczniów deklarujących poprawę.

Zdecydowanie **negatywny wpływ** edukacja zdalna miała na **koncentrację, obciążenie nauką, pracą i stan zdrowia psychicznego i fizycznego wszystkich badanych grup. Spadł komfort uczenia się i nauczania. Pogorszyło się zaangażowanie** uczniów i **stan ich wiedzy**.

Badanie wykazało **bardzo dużą rozbieżność między uczniami i nauczycielami w kwestii postrzegania ilości testów sprawdzających wiedzę po powrocie do nauki stacjonarnej** - prawie 64% badanych uczniów zauważyła ich zwiększenie vs. 21,3% nauczycieli.

Rozbieżność była widoczna w deklarowanych obawach nauczycieli i rodziców w kwestii potrzeby nadrabiania zaległości w realizacji podstawy programowej po powrocie z edukacji zdalnej - 19,2% nauczycieli deklarowała odczuwany strach z tego powodu vs. 52,8% rodziców.

Wszystkie badane grupy dostrzegły **znaczącą poprawę swoich umiejętności w obszarze znajomości narzędzi, aplikacji, platform komunikacji**. Zwiększyła się **umiejętność planowania pracy zdalnej/ nauczania zdalnego przez nauczycieli**.

Poczucie bezpieczeństwa

Zdecydowanie większa część ankietowanych nauczycieli (86,5%) oraz rodziców (86,2%) deklaruje, że często lub cały czas czuje się w swojej szkole/ w szkole swoich dzieci bezpiecznie. **Znacznie mniejszy jest odsetek uczniów deklarujących poczucie bezpieczeństwa (67,5%),** ale nadal jest to większość badanych.

Przyczyniają się do tego głównie dobre relacje z rówieśnikami, kolegami, koleżankami z pracy, zgranie zespołu klasowego lub pracowniczego, okazywany szacunek przez nauczycieli i przełożonych, świadomość czego i w jakim celu się uczy lub wykonuje się swoją pracę. Duże znaczenie ma również dbałość szkoły o tolerancję i akceptację odmienności oraz angażowanie członków społeczności w różne aktywności. Uczniowie wskazali, że bardzo duże znaczenie dla wzmocnienia ich poczucia bezpieczeństwa w szkole, odgrywa prawo do popełniania błędów.

Wśród przyczyn poczucia zagrożenia ankietowani wskazują:

- **złe relacje wśród uczniów z rówieśnikami 58%** (ale również z nauczycielami 48,5%), wśród nauczycieli z przełożonymi (68%), kolegami/ koleżankami z pracy oraz wśród rodziców z dyrektorem szkoły, wychowawcą i nauczycielami swoich dzieci;
- **obgadywanie, wyzywanie, obrażanie, dyskryminacja i wyśmiewanie się ze strony członków reprezentowanej grupy (wśród uczniów ze strony rówieśników 71%, ale również przed nauczycieli 33,7%;** wśród nauczycieli ze strony kolegów/ koleżanek 58%, ale również ze strony uczniów 24%);
- **stopnie, oceny, częste klasówki i sprawdziany (68%)** w przypadku uczniów, z kolei w przypadku nauczycieli częste sprawdzanie i ocenianie sposobu wykonywania pracy (53%) a w przypadku rodziców nieobiektywne ocenianie przez nauczycieli ich dziecka.

Sytuacje zagrożenia najczęściej powodują smutek, poczucie niemocy i bezsilności. Czasami uczniowie mówią o tych sytuacjach rodzicom 29%, rzadko sytuacje zgłasza się pedagogowi szkolnemu 7%, czy nauczycielowi 12%. Nauczyciele opowiadają o swoich sytuacjach rodzinom 84%, szukają pomocy w internecie (24%) lub sięgają po leki antydepresyjne (21%). Rodzice zgłaszają swoje obawy dyrekcji (63,7%). **Niepokojącym jest fakt, że 28% uczniów odczuwających zagrożenie ma myśli samobójcze (stanowią oni 9% wszystkich badanych uczniów).** Wśród pozostałych dwóch grup ankietowanych, tj. nauczycieli i rodziców praktycznie takie odpowiedzi się nie pojawiają.

Poczucie samotności

Samotność najczęściej definiowana jest przez ankietowanych jako bycie niezrozumianym, wykluczonym, niezauważanym, niewidzialnym i niewysłuchanym, to również niemożność nawiązania relacji międzyludzkich.

Zdecydowanie większa część ankietowanych nauczycieli (85%) oraz rodziców (83%) deklaruje, że często lub nigdy nie czuje się samotnie w swojej szkole/ w szkole swoich dzieci. **Znacznie większy jest odsetek deklarujących poczucie samotności w szkole wśród uczniów, stanowi on aż 44%.**

Do tego, że ankietowani nie czują się samotnie przyczyniają się głównie dobre relacje (w zależności od grupy: z rówieśnikami, nauczycielami, przełożonymi, dyrekcją, rodzicami, uczniami), bycie słuchanym i rozumianym, wsparcie i pomoc w rozwiązywaniu bieżących problemów.

Przyczyną poczucia samotności **wśród uczniów jest głównie bycie niezrozumianym i niesłuchanym przez rówieśników 54%** (ale również nauczycieli 39%), lekceważenie problemów przez drugą stronę, niebranie ich zdania pod uwagę oraz brak wsparcia i pomocy.

Przyczyną samotności **wśród nauczycieli są: przedmiotowe traktowanie**, brak wsparcia, pomocy, niedostrzeganie problemów przez drugą stronę w relacjach z przełożonymi oraz zaprzeczanie przez drugą stronę problemowi, lekceważenie lub niedostrzeganie problemów przez drugą stronę w relacjach z rodzicami, kolegami/ koleżankami z pracy oraz uczniami.

Przyczyną samotności **wśród rodziców jest głównie przedmiotowe traktowanie** w relacjach z dyrekcją, zaprzeczanie przez drugą stronę problemowi, lekceważenie lub niedostrzeganie problemów przez drugą stronę w relacjach z wychowawcami.

Na doświadczanie samotności większa część uczniów nie reaguje (60%), w odróżnieniu do nauczycieli i rodziców, którzy w większości reagują (62%/ 67%) dzieląc się problemami z rodziną i przyjaciółmi. Ci spośród uczniów, którzy próbują sobie poradzić z sytuacjami powodującymi samotność najczęściej wskazali, że dzielą się nimi i otrzymują wsparcie od przyjaciół, kolegów lub rodziców. Jak wynika z ankiet, uczniowie praktycznie nie zgłaszają tych doświadczeń pedagogowi szkolnemu czy nauczycielowi.

Najczęściej wymienianymi skutkami samotności w szkole wśród wszystkich ankietowanych grup jest utrata poczucia własnej wartości, poczucie wykluczenia, izolacja/ samoizolacja, zanik więzi międzyludzkich. Wśród nauczycieli pojawiają się myśli o zmianie miejsca pracy a rodzice przestają się angażować w działania szkolne i klasowe. Pojawiają się również problemy psychologiczne i emocjonalne – znacznie częściej wśród uczniów (64,7%) niż wśród nauczycieli (57%) i rodziców (40%). Uczniowie przestają się angażować i obniżają się ich wyniki w nauce i **aż 34% osób doświadczających poczucia samotności wskazuje na myśli samobójcze (15% ogółu badanych).**

Szczegółowe wyniki ankiety

WYNIKI WŚRÓD UCZNIÓW

Ankiety wypełniło 594 uczniów, głównie z następujących szkół podstawowych: 15% SP9, 14% SP12, 12% SP3, oraz szkół ponadpodstawowych: 24% II LO, 12,6% III LO.

Edukacja zdalna

Wpływ edukacji zdalnej w badanych obszarach był zróżnicowany. Zdecydowana większość ankietowanych uczniów (67%) dostrzegła znaczącą poprawę swoich umiejętności w obszarze znajomości narzędzi, aplikacji, platform komunikacji.

Większość uczniów (64,5%) podkreśliła, że edukacja zdalna nie wpłynęła na relacje z nauczycielami, pogorszenie relacji z nauczycielami dostrzegło 21% uczniów, natomiast 14,5% wskazało, że uległy one poprawie.

Większość ankietowanych uczniów wskazała, że edukacja zdalna nie miała też większego wpływu na relacje w domu (62,1%) oraz na potrzebę dodatkowej pomocy rodzica/ korepetytora czy innych osób w nauce (69%)

Częściej pogorszyły relacje z rówieśnikami – prawie połowa ankietowanych uczniów deklaruje pogorszenie (40,3%) vs. 22,5% deklarująca poprawę.

Zdecydowanie **negatywny wpływ edukacja zdalna miała na koncentrację** (59,9%), **zaangażowanie** (50,8%), stan **zdrowia psychicznego** uczniów (50,1%), odczuwane **obciążenia nauką** (48,6%). Dla większej ilości uczniów pogorszył się również komfort uczenia się (39,9%) i stan ich wiedzy (42,7%).

„Motywacja do nauki znacznie spadła, przez co oceny są zdecydowanie gorsze oraz stan wiedzy.”

„Było zadawane o wiele więcej prac domowych niż w nauce stacjonarnej, a w niektórych przypadkach nawet tego samego dnia do określonej godziny gdzie normalnie byłoby to na następną lekcję.”

„Edukacja zdalna była pewnego rodzaju „ratunkiem” dla osób, które potrzebowały zniwelowania stresu wynikającego z opuszczania domu, bądź tych cierpiących na choroby psychiczne (np. depresja), wymagające odpoczynku i czasu na terapię.”

Uczniowie cieszyli się na powrót do atmosfery życia szkolnego, na spotkanie z rówieśnikami oraz możliwość wyjść z klasą. Spora ilość uczniów bała się konsekwencji w powodu małego zaangażowania podczas nauki zdalnej. Po powrocie do nauki stacjonarnej zwiększyła się ilość testów sprawdzających wiedzę.

Poczucie bezpieczeństwa

Zdecydowanie większa część uczniów deklaruje, że często lub cały czas czuje się w swojej szkole **bezpiecznie (67,5%)**.

Przyczyniają się do tego głównie dobre relacje z rówieśnikami i zgrany zespół klasowy (42%), wychowawca, który dba o integrację i relację (40%), nauczyciel, z którym można porozmawiać i który darzy ucznia szacunkiem (37%), szkoła, która dba o tolerancję i akceptację odmienności oraz angażuje uczniów w różne aktywności (37%). Ankietowani uczniowie wskazują również, że ważne są dla nich posiadanie prawa do popełniania błędów (42%) oraz świadomość, że wie czego i w jakim celu się uczy (34,5%).

Wśród osób, które przynajmniej czasami czują zagrożenie tj. 32,5% uczniów (193 osoby) – 65% odczuwa zagrożenie czasami (21% ogółu badanych) a 15,5% ma stałe poczucie zagrożenia (5% ogółu badanych).

Przyczyną poczucia zagrożenia wśród osób je deklarujących są głównie, w kolejności:

- obgadywanie, wyzywanie, obrażanie, dyskryminacja i wyśmiewanie się przez rówieśników 71% (ale również przed nauczycieli 33,7%),
- stopnie, oceny, częste klasówki i sprawdziany (68%)
- oraz złe relacje z rówieśnikami 58% (ale również z nauczycielami 48,5%).

Najmniej bezpiecznymi miejscami w szkole według respondentów są toalety oraz ciasne korytarze.

Sytuacje zagrożenia najczęściej powodują smutek, poczucie niemocy i bezsilności (62%). Czasami uczniowie mówią o tych sytuacjach rodzicom 29%, rzadko sytuacje zgłasza się pedagogowi szkolnemu

7%, czy nauczycielowi 12%. Co niepokojące 28% uczniów odczuwających zagrożenie ma myśli samobójcze (9% wszystkich badanych).

Poczucie samotności

Samotność najczęściej definiowana jest przez uczniów jako bycie niezrozumianym i wykluczonym, bycie niezauważanym i niewidzialnym, niemożność nawiązania relacji międzyludzkich oraz bycie niewysłuchanym.

Zdecydowana większa część uczniów deklaruje, że często lub cały czas **nie czuje się w swojej szkole samotnie (56%)**.

Przyczyniają się do tego głównie dobre relacje z rówieśnikami i nauczycielami (73%), bycie słuchanym, wsparcie i pomoc w rozwiązywaniu bieżących problemów.

Wśród badanych uczniów więcej czuje się samotnym przynajmniej czasami (44%) niż ma poczucie zagrożenia 32,5% (13% czuje się samotnym często, a 5% zawsze).

Przyczyną poczucia samotności wśród uczniów ją deklarujących są głównie, w kolejności:

- bycie niezrozumianym i niesłuchanym przez rówieśników 54% (ale również nauczycieli 39%),
- równie często ze strony rówieśników jak i nauczycieli:
 - lekceważenie problemów przez drugą stronę (36,8%),
 - nie brania czyjś zdania pod uwagę (33,7%),
 - oraz braku wsparcia i pomocy (34,4%).

Na doświadczanie samotności większa część uczniów nie reaguje (60%), około 30% dzieli się nimi i otrzymuje wsparcie od przyjaciół, kolegów lub rodziców. Praktycznie nie zgłasza się tych doświadczeń pedagogowi szkolnemu czy nauczycielowi.

Najczęściej wymienianymi skutkami samotności w szkole są: poczucie wykluczenia (69%), utrata poczucia własnej wartości oraz problemy psychologiczne i emocjonalne. W drugiej kolejności izolacja (50%), zanik więzi, brak zaangażowania i pogorszenie wyników w nauce. 34% osób doświadczających poczucia samotności wskazuje na myśli samobójcze (15% ogółu badanych).

Uczniowie realizują w relacjach szkolnych przede wszystkim potrzebę akceptacji (65%), w dalszej kolejności rozwoju i bezpieczeństwa, przynależności i uznania.

WYNIKI WŚRÓD NAUCZYCIELI

Ankietę wypełniło 282 nauczycieli, głównie ze szkół podstawowych (67%) oraz ze szkół ponadpodstawowych (33%). Spośród szkół podstawowych najwięcej : 29% SP9, 12,4% SP1, 8,15% SP12, oraz szkół ponadpodstawowych: 7,8% ZS im. M. Kopernika, 7,4% II LO.

Edukacja zdalna

Wpływ edukacji zdalnej w badanych obszarach był zróżnicowany. Zdecydowana większość ankietowanych nauczycieli (85,5%) dostrzegła znaczącą poprawę swoich umiejętności w obszarze znajomości narzędzi, aplikacji, platform komunikacji. Ponad połowa nauczycieli (54,6%) podkreśliła, że edukacja zdalna nie wpłynęła na relacje z koleżankami/ kolegami z pracy, pogorszenie relacji z kolegami z pracy dostrzegło (38,7%), natomiast (6,7%) wskazało, że uległy one poprawie.

Ponad połowa ankietowanych nauczycieli wskazała, że edukacja zdalna nie miała też większego wpływu na ich relacje z przełożonymi (75,2%), relacje w domu (66,3%), dziećmi (70,9%), zaangażowanie (67%), sposób prowadzenia zajęć (55%). Mniejsza część ankietowanych była już skrajnie spolaryzowana, wskazując, że relacje z przełożonymi pogorszyły się (15,6%) polepszyły (9,2%); relacje w domu pogorszyły się (18,4%) lub polepszyły (15,2%), dziećmi – pogorszyły: (19,3%), polepszyły: (9,9%), spadek zaangażowania dostrzegło u siebie (16%), wzrost zaangażowania dostrzegło (17%) Natomiast negatywny wpływ na sposób prowadzenia zajęć dostrzegło u siebie (24,4%), ale z kolei (20,5%) zauważyło poprawę w swoim sposobie prowadzenia zajęć.

Ankietowani nauczyciele podkreślili, że czas pandemii wpłynął negatywnie na ich obciążenie pracą (67,7%), organizację dnia (51,4%), stan zdrowia fizycznego (63,1%), stan zdrowia psychicznego (60,6%) i komfort nauczania (61%).

Nauczyciele wskazali także własne przemyślenia dotyczące wpływu edukacji zdalnej na wyżej wymienione obszary:

„Najbardziej doskwierała wielogodzinna praca przy komputerze-czas na prowadzenie lekcji i czas na przygotowanie zajęć na kolejny dzień, sprawdzanie zadań uczniów przesyłanych w różnej formie w zależności od ich możliwości i umiejętności. Na plus możliwość bezpiecznej pracy z domu.”

„Nauczanie zdalne wpłynęło znacznie na pogorszenie się zdyscyplinowania uczniów podczas lekcji i podejście do nauki.. Niektórzy uczniowie byli zalogowani i obecni tylko podczas sprawdzania obecności. Często wymyślano fikcyjne problemy nieobecności na lekcji. Trudno było wyegzekwować pracę domową, czy pracę na lekcji. Uczniowie korzystali z dodatkowych mediów podczas odpowiedzi, co było nie do sprawdzenia przez nauczyciela. Fakt, że nie musieli włączać kamer sytuację jeszcze pogarszał. Materiał przerobiony podczas zdalnego nauczanie został przerobiony, ale nie nauczony, co bardzo szybko dało się po powrocie do nauczania stacjonarnego.”

„Dzieci wróciły rozchwiane emocjonalnie, jest problem z dyscypliną, zachowania lekceważące w stosunku do nauczyciela, brak koncentracji uwagi. Tematy między uczniami i zachowania związane są z gramami nie koniecznie dostosowanymi do ich wieku. Większe zainteresowanie technologią komputerową. Ucieczka do telefonu przy każdej okazji. Przez komentarze rodziców podczas nauczania zdalnego nauczyciele stracili wśród uczniów autorytet. Obniżony poziom wiedzy i umiejętności, który nie dało już się nadrobić w szkole.”

„Brak kontroli nad pracą uczniów.”

„Prowadzenie zajęć online z ppp w grupach nic nie wnosi. Prowadzenie rozmów wspierających przez telefon jest stresujące -nie widać reakcji dzieci, rodziców ich emocji. Dla mnie jako nauczyciela jest to bardzo niekomfortowe.”

„Po zajęciach zdalnych dzieci są nie do ogarnięcia. Jesteśmy zmęczeni a dołączenie do nich dzieci z Ukrainy tylko jeszcze bardziej utrudniło pracę. Nauczyciele mimo wsparcia dyrekcji są wykończeni ale jak zawsze dają z siebie wszystko mimo niskiej pensji i braku zrozumienia wielu rodziców, którzy potrafią skutecznie podcinać skrzydła.”

Zdecydowana większość ankietowanych nauczycieli cieszyła się na powrót do atmosfery życia szkolnego (78,8%), na spotkanie z koleżankami i kolegami z pracy (80,8%), bezpośredni kontakt z uczniami (87,9%) oraz podkreśliła wysokie kompetencje w zakresie umiejętności planowania pracy zdalnej/ nauczania zdalnego (81,2%). Wśród obaw nauczycieli związanych z powrotem do edukacji

stacjonarnej pojawiła się konieczność uzupełnienia wiadomości i nadrobienia zaległości uczniów (57,4%).

Poczucie bezpieczeństwa

Zdecydowanie większa część nauczycieli (86,5%) deklaruje, że często lub cały czas czuje się w swojej szkole bezpiecznie. Według respondentów na atmosferę w miejscu pracy mają wpływ następujące czynniki: nauczyciele wiedzą w jakim celu wykonują swoją pracę (57%), lubią swoich kolegów i koleżanki w pracy, mają zgrany zespół pracowników (51,4%), mają dobry kontakt z przełożonym – mogą z nim rozmawiać, zadawać pytania, zgłaszać trudności, prosić o pomoc (40,1%), przełożeni darzą ich szacunkiem (39%), przełożony dba o integrację i relacje w szkole, dobrze zna swoich nauczycieli (38%).

Nauczyciele, którzy nie czują się dobrze w swoim miejscu pracy stanowią mniejszą grupę respondentów - 38 nauczycieli, co stanowi 13,5% ankietowanych. Na brak poczucia bezpieczeństwa nauczycieli mają wpływ:

- a) Relacje z przełożonymi, w tym: złe relacje (68%), częste sprawdzanie i ocenianie sposobu wykonywania pracy (53%), dyskryminacja (42%) i inne, np.: niesprawiedliwy przydział godzin etatowych, ograniczenie etatu lub wręcz wizja zwolnienia z pracy, Selekcja nauczycieli wg różnych upodobań np. *kogo lubię a kogo nie czy jesteśmy swoi czyli ze szkoły podstawowej czy z byłego gimnazjum; Niepokojące ciągłe zmiany -lęk, obawa przed utratą pracy, etatu-każdego roku, Dyrektor szkoły jest mało wyrozumiały, brak u niej empatii, reaguje złością na niepowodzenia w szkole; Złośliwe uwagi personalne do nauczycieli na radach pedagogicznych.*
- b) Relacje z rodzicami, w tym: częste sprawdzanie i ocenianie sposobu wykonywania pracy(40%), obgadywanie (24%) i inne, np.: *oczernianie, wymyślanie rozmów, których nie było, wpieranie słów, których się nie wypowiedziało, groźby, nie czuję zagrożenia ze strony rodziców.*
- c) Relacje z koleżankami/kolegami, w tym: obgadywanie (58%), złe relacje (45%), inne, np.: *Trudno mówić o budowaniu relacji koleżeńskich, jeżeli w miejscu pracy bezpieczniej jest się nie odzywać, Poczucie że są wybrani nauczyciele, którzy mogą więcej.*
- d) Relacje z uczniami, w tym: wyzywanie, obrażanie (24%), obgadywanie (24%), inne, np.: *uczniowie grożą pisaniem skarg do dyrekcji, robią to na lekcji, utrudniając wymaganie czegokolwiek, Agresja u dzieci z dysfunkcjami, Skarżenie rodzicom i kwestionowanie metod, brak szacunku i kultury wobec nauczyciela, generalnie wobec osób starszych; nie czuję zagrożenia ze strony dzieci.*
- e) Relacje z organem prowadzącym, w tym: złe relacje (26%), inne, np.: *zagrożenie nie wynika bezpośrednio z Organu Prowadzącego, ale ze straszenia mnie przez dyrektora, "brak finansów na podstawowe zapotrzebowanie szkoły, ignorowanie zgłaszanych problemów, łamanie tajemnicy korespondencji, Opieszałość w reagowaniu na zgłoszone problemy, zastrzeżenia. Brak wyjaśnienia spraw do końca. Czasami brak reakcji, efektywnych działań. Ujawnienie przez Urząd Miasta danych osób, które zwróciły się o pomoc do Prezydenta. Nazwiska tych nauczycieli wyczytała dyrektor na radzie pedagogicznej.*
- f) Relacje organem nadzoru, w tym: częste sprawdzanie i ocenianie sposobu wykonywania pracy (18%), złe relacje (18%), inne, np.: *obawiam się konsekwencji ze strony Kuratorium w związku z groźbami dyrektorki, odczuwa się, że KO stoi za rodzicem a nie za nami, boję się skarg od rodziców i tego, że kuratorium zawsze staje po stronie rodzica i zawsze wytknie błędy nauczyciela, Nie czuję zagrożenia ze strony kuratorium.*

Najmniej bezpiecznymi miejscami w szkole według nauczycieli są korytarze, szkolne grupy w mediach społecznościowych i toalety.

Sytuacje zagrożenia najczęściej powodują wśród respondentów poczucie niemocy i bezsilności (89%), smutek (74%). Czasami nauczyciele mówią o tych sytuacjach rodzinom 84%, szukają pomocy w internecie (24%) lub sięgają po leki antydepresyjne (21%).

Poczucie samotności

Samotność najczęściej definiowana jest przez nauczycieli jako bycie niezrozumianym i wykluczonym (60,6%), niemożność nawiązania relacji międzyludzkich (54%), bycie niezauważanym i niewidzialnym (45%) oraz bycie niewysłuchanym (36,5%).

Zdecydowanie większość nauczycieli 240 osób (85%) deklaruje, że często lub nigdy nie czują się w swojej szkole samotni. Przyczyniają się do tego głównie:

- a) Relacje z przełożonymi, w tym: dobre relacje z innymi (63%), wsparcie i pomoc w rozwiązywaniu bieżących problemów (59%), jestem włączany we wspólne działania (45,4%), jestem słuchany (42%).
- b) Relacje z rodzicami, w tym: dobre relacje z innymi (58%), wsparcie i pomoc w rozwiązywaniu bieżących problemów (42,5%), jestem słuchany (36%).
- c) Relacje z koleżankami/ kolegami, w tym: dobre relacje (63%), wsparcie i pomoc w rozwiązywaniu bieżących problemów (57%), jestem słuchany (49%), moje zdanie jest brane pod uwagę (43%),jestem zrozumiany (41,7%).
- d) Relacje z uczniami, w tym: mam dobre relacje (70%), wsparcie i pomoc w rozwiązywaniu bieżących problemów (44%), moje zdanie jest brane pod uwagę (42%).

Zdecydowanie mniejszą grupę - 42 osoby (15%) stanowią nauczyciele, którzy doświadczyli samotności w swojej szkole.

Przyczyniają się do tego głównie:

- a) Relacje z przełożonymi, w tym: przedmiotowe traktowanie (52%), brak wsparcia, pomocy (40%), niedostrzeganie problemów przez drugą stronę (36%).
- b) Relacje z rodzicami, w tym: zaprzeczanie przez drugą stronę problemowi (33%), lekceważenie problemów przez drugą stronę (31%), niedostrzeganie problemów przez drugą stronę(28,5%).
- c) Relacje z koleżankami/ kolegami, w tym: lekceważenie problemów przez drugą stronę(26%), niedostrzeganie problemów przez drugą stronę(21%), brak wsparcia, pomocy (21%).
- d) Relacje z uczniami, w tym: lekceważenie problemów przez drugą stronę (28,6%).

Na doświadczenie samotności ankietowani nauczyciele starają się reagować (62%). W tym około 98% dzieli się nimi i otrzymuje wsparcie od rodziny, 32% - od przyjaciół, kolegów. Nie zgłasza się tych doświadczeń przełożonemu. Natomiast 38% nauczycieli w ogóle nie reaguje na doświadczenie samotności w miejscu pracy.

Najczęściej wymienianymi przez nauczycieli skutkami samotności w szkole są: utrata poczucia własnej wartości (88%), myśl o zmianie miejsca pracy (85%), zanik więzi międzyludzkich (69%), poczucie wykluczenia(62%) oraz izolacja/samoizolacja (59%).

Nauczyciele realizują w relacjach szkolnych przede wszystkim potrzebę akceptacji (79%), w dalszej kolejności rozwoju (72%) i bezpieczeństwa (68%), przynależności (61%) i uznania (59%).

Ankietowani nauczyciele (92%) podkreślają, że w szkołach świadomie pracuje się nad relacjami. Szczególny nacisk kładzie się na relacje nauczycieli z uczniami (77,7%), nauczycieli z rodzicami (64%), w mniejszym (55%) dba się o relacje między nauczycielami. Według respondentów najczęściej świadomie pracuje się nad relacjami poprzez: *prowadzenie akcji szkolnych, udział nauczycieli w szkoleniach, kursach, organizację konsultacji, zebrań z rodzicami, spotkań integracyjnych z nauczycielami, rozmowy, wycieczki, udział w programie Akcja – Relacja, wspólne wyjścia do kina, na spacer, wycieczki, wyjazdy do teatru, doskonalenie umiejętności miękkich w komunikacji interpersonalnej, stosuje się różne programy profilaktyczne, wsparcie pedagoga, diagnozowanie potrzeb, Organizowany jest Tydzień Relacji, wyjazdy i wycieczki klasowe, wyjazdy szkoleniowo integracyjne nauczycieli, uroczystości szkolne z udziałem rodziców, lekcje otwarte dla rodziców, spotkania zespołów klasowych, przedmiotowych nauczycieli.*

WYNIKI WŚRÓD RODZICÓW

Ankietę wypełniło 500 rodziców głównie ze **szkół podstawowych (66,6 %) oraz ze szkół ponadpodstawowych (33,4 %)**. Spośród szkół podstawowych najwięcej: **SP 9** - 19,6 %, **SP 15** - 10,6 %, **SP 12** - 9,6 %, **SP 1** - 8,8 %, oraz szkół ponadpodstawowych: **II LO** - 21,6 % rodziców, **ZS im. Kopernika** - 3,6 %.

Edukacja zdalna

Wpływ edukacji zdalnej w badanych obszarach był zróżnicowany. Ponad połowa ankietowanych rodziców (51%) **dostrzegła znaczącą poprawę swoich umiejętności w obszarze znajomości narzędzi, aplikacji, platform komunikacji** jednocześnie (6,8%) rodziców uważa, że pogorszyła się. Ponad połowa rodziców podkreśliła, że **edukacja zdalna nie wpłynęła na relacje** z nauczycielem, dzieckiem i na relacje w domu, natomiast pogorszenie relacji z nauczycielami dostrzegło (39%) z dzieckiem (28,6%), relacje w domu (24,4%). Rodzice uznali również, że nie zmieniło się ich **zaangażowanie w naukę dziecka** ((68,64%).

Mniejsza część ankietowanych była spolaryzowana wskazując, że relacje z nauczycielem znacznie się pogorszyły (12,4%) polepszyły (6,4%), relacje z dzieckiem znacznie się pogorszyły (5%) polepszyły (20%), relacje w domu znacznie się pogorszyły (3,2%) polepszyły (10,2%). Spadek zaangażowania w naukę dziecka dostrzegło u siebie (5,4%) wzrost dostrzegło (16,8%).

Ankietowani rodzice podkreślili, że **czas pandemii wpłynął negatywnie** na ich obciążenie pracą i obowiązkami ((60%), pogorszyło się: organizacja dnia (60,2%), komfort związany z nauczaniem (59%), zdrowie fizyczne (53,25), zdrowie psychiczne (57,4%).

Rodzice wskazali także własne przemyślenia dotyczące wpływu edukacji zdalnej na wyżej wymienione obszary:

„Nauka zdalna spowodowała częściową utratę relacji z rówieśnikami, zmniejszyło się u dziecka poczucie własnej wartości, długie siedzenie przed komputerem podczas nauki zdalnej spowodowało, że dziecko miało mniejszą aktywność fizyczną i przybyło trochę kilogramów co powoduje że pojawiają się momenty braku akceptacji swojego ciała. Dziecko dość często ma stany lekowe dotyczące chorób i obaw czy ono na nic nie zachoruje... Pogorszyła się koncentracja podczas nauki i organizacja dnia. Nadal jednak dziecko jest zainteresowane tematami które związane są z jego pasjami”.

„Zdecydowanie nauka zdalna wpływała bardzo negatywnie na psychikę dziecka. Ogromny niepokój wywoływały wszelkie zmiany(problemy ze snem, strach, niepokój). Najgorsze były powroty ze zdalnych oraz panika przed kolejnymi zdalnymi zajęciami”.

„Zdecydowanym utrudnieniem był brak bezpośredniego kontaktu z nauczycielami i to co pozostało do dziś- sprowadzanie wielu tematów do komunikacji wirtualnej, spłykanie relacji”.

„Edukacja zdalna bardzo źle wpłynęła na moje dziecko, psychiatra stwierdziła depresję po nauczaniu zdalnym, po którym dziecko w ogóle nie wstawało z łóżka i nie chciało iść do szkoły. Znaczenie też pogorszyły się oceny”.

„Edukacja zdalna nigdy nie zastąpi kontaktu z nauczycielem i fizycznym nauczaniem. Przynosi więcej szkód niż korzyści”.

„Edukacja zdalna to zhora rodziców, jak dla mnie dramat, nie powinno się jej stosować. Kontakt face to face nauczyciel uczeń nie powinien zostać zakłócony. Duże obciążenie dla rodziców pracujących!!!”.

„Mniejsza skuteczność przyswajania wiedzy”.

Większość ankietowanych rodziców (52,8%) bała się powrotu swojego dziecka do szkoły uznali, że konieczne było nadrobienie zaległości (56,8%). (80,2%) rodziców chciało bezpośredniego kontaktu z nauczycielem i ucieszyło się z odciążenia związanego z edukacją zdalną (56,2%).

Część rodziców uznała, że zwiększyła się ilość testów sprawdzających wiedzę (45%) a (22,2%) uznała, że ilość ta nie zwiększyła się.

Poczucie bezpieczeństwa

Zdecydowanie większa część rodziców (86,2%) deklaruje, że często lub cały czas czuje się bezpiecznie w szkole swojego dziecka. Przyczyniają się do tego głównie następujące czynniki: dobry kontakt z wychowawcą mojego dziecka – mogę z nim rozmawiać, zadawać pytania, zgłaszać trudności, prosić o pomoc - 71,4% rodziców, dbałość wychowawcy, aby wszyscy rodzice mieli możliwość swobodnego wypowiedzenia się - 56,8 % rodziców, okazywany przez nauczycieli i dyrekcję szacunek - 47,5 % rodziców, określanie przez wychowawcę wspólnie z rodzicami norm grupowych, które dostarczają wzorców zachowania i sprzyjają podtrzymywaniu dobrych relacji - 32,7 % oraz dbałość o tolerancję i akceptację dla odmienności - 38,28 % rodziców.

Rodzice, którzy nie czują się bezpiecznie w szkole swojego dziecka stanowią mniejszą grupę respondentów - 69 rodziców co stanowi 13,8%. Na brak poczucia bezpieczeństwa rodziców mają wpływ:

- a) Relacje z dyrekcją, w tym: złe relacje (44,9%), obgadywanie (26%), wyśmiewanie (20,3%), dyskryminacja (17,4%), wyzywanie obrażanie (17,4%), szantaż (10,14%), groźby (4,3%). 30,43% zaznaczyło inne, np.:

"Dyrekcja ignoruje niekiedy rodziców i problemy przez nich zgłaszane", "w zasadzie brak relacji, brak dialogu z rodzicami, wykluczenie rodziców z życia szkoły, lekceważenie potrzeb dzieci i rodziców, przedmiotowe traktowanie ", „niepoważne traktowanie rodzica, który zgłasza poważny problem o którym szkoła wie", "bezpodstawne i lekkomyślne szastanie oskarżeniami”.

- b) Relacje z wychowawcą, w tym: złe relacje (44,9%), wyśmiewanie (13%), wyzywanie obrażanie (11,6%), obgadywanie (11,6%), dyskryminacja (10,1%), groźby (5,8%), szantaż (2,9%), 31,8%

zaznaczyło inne, np.: "Słaby kontakt wychowawcy z rodzicem", "pozorne zainteresowanie, później wykorzystywanie przeciw dziecku tak wrażliwe dane jak stan zdrowia ", "zmęczenie ze strony nauczyciela, przejawiające się brakiem reakcji na pewne sytuacje, bagatelizowanie ich, brak indywidualnego podejścia do dziecka", "bezpodstawne oszczerstwa i niesłowność, uczenie kłamstwa, złe podejście psychologiczne do dzieci, brak umiejętności organizacyjnych i wychowawczych, zdecydowanie nie nadaje się do tej funkcji".

- c) Relacje z nauczycielami, w tym: złe relacje (46,4%), wyśmiewanie (21,7%), dyskryminacja (20,28%), obgadywanie (17,4%), wyzywanie obrażanie (13,%), groźby (4,3%), szantażowanie(4,3%), inne, np.: "tylko z niektórymi nauczycielami złe kontakty. Wyróżnianie bogatszych", "niektórzy nauczyciele ignorują rodziców", "siostra zakonna komentowała negatywnie dzieci, które przyjechały zza granicy z powrotem do Polski. Straszyla dzieci przed komunią piekłem, jej zajęcia wyglądały inaczej w 1 klasie wtedy jej zachowanie było poprawne ", "są sytuacje, że nauczyciele za wszystko co złe winią jedną osobę nie koniecznie tą, która w danej chwili zawiniła, nie starają się dociec prawdy, niektórzy uczniowie mają fory a dzieci to widzą i mówią w domu o tym, że nie warto się starać bo i tak", "stereotyp, że dziewczynki są grzeczne i niewinne, a chłopcy zawsze rozrabiają, brak dobrej organizacji i kwalifikacji, brak szkoleń z psychologii dziecięcej".
- d) Wśród innych wskazanych przyczyn braku poczucia bezpieczeństwa w szkole ankietowani rodzice wskazali odpowiedzi: nauczyciele nieobiektywnie oceniają moje dziecko (55%), hejt w sieci (33%), wandalizm w szkole (24,6%), nie radzę sobie z problemami, z którymi przychodzi moje dziecko i nie wiem do kogo się zwrócić o pomoc (18,8%), ciasna przestrzeń (8,7%).

Sytuacje zagrożenia najczęściej powodują wśród respondentów smutek (46,4%), niemoc i bezsilność (36,2%). 63,7% powiedziało o zagrożeniu dyrekcji/wychowawcy, 39,6% powiedziało rodzinie a 26% pedagogowi/psychiatrze. Czasami rodzice szukają pomocy w internecie (10%).

Najmniej bezpiecznie rodzice czują się podczas spotkań klasowych/z wychowawcą (31,9%), podczas spotkań indywidualnych (24,6%) i spotkań z dyrekcją (20,3%).

Poczucie samotności

Zjawisko samotności jest najczęściej definiowane przez rodziców jako: **bycie niezrozumianym i wykluczonym (53,8%)**, niemożność nawiązania relacji międzyludzkich (53,2%), bycie niewysłuchanym (49,6%), niezaspokojenie potrzeby bliskości z drugim człowiekiem (19,4%).

Zdecydowanie większa część rodziców deklaruje, że często lub nigdy nie czuje się w swojej szkole samotnie (83%).

Przyczyniają się do tego głównie:

- a) Relacje z wychowawcą, w tym: mam wsparcie i pomoc w rozwiązywaniu bieżących problemów (60,2%), dobre relacje (58,7%), jestem słuchany/a (54,7%).
- b) Relacje z dyrekcją, w tym: jestem słuchany/a (46,2%), mam wsparcie i pomoc w rozwiązywaniu bieżących problemów (46,%), dobre relacje (45,5%), moje zdanie brane jest pod uwagę (33,4%).
- c) Relacje z nauczycielami, w tym: dobre relacje (40,%), mam wsparcie i pomoc w rozwiązywaniu bieżących problemów (42,4%), jestem słuchany/a (40,9%).

Zdecydowanie mniejszą grupę 85 - rodziców (17%) stanowią rodzice, którzy doświadczyli samotności w szkole swojego dziecka. Przyczyniają się do tego głównie:

- a) Relacje z dyrekcją, w tym: niedostrzeżenie problemów przez drugą stronę (51,7%), przedmiotowe traktowanie (43,5%), zaprzeczanie przez drugą stronę problemowi (34%), lekceważenie problemów przez drugą stronę (34%).
- b) Relacje z wychowawcą, w tym: niedostrzeżenie problemów przez drugą stronę (34%), brak wsparcia i pomocy (30,6%), lekceważenie problemów przez drugą stronę (29,4%).
- c) Relacje z nauczycielem, w tym: przedmiotowe traktowanie (32,9%), brak wsparcia i pomocy (27%), niedostrzeżenie problemów przez drugą stronę (25,8%).

Na doświadczanie samotności ankietowani rodzice starają się reagować - 67% opowiedziało o tym rodzinie, 44,7% opowiedziało koleżance/koledze, 16,4% opowiedziało pedagogowi/psychiatrze.

Najczęściej wymienianymi skutkami samotności w kontaktach ze szkołą wśród ankietowanych rodziców są: brak zaangażowania w działania szkolne/klasowe (54%), zanik więzi międzyludzkich (43,5%), poczucie wykluczenia (43,5%), problemy psychologiczne i emocjonalne (40%).

Rodzice realizują w relacjach szkolnych przede wszystkim potrzebę bezpieczeństwa (63,8%), w dalszej kolejności potrzebę akceptacji (61%) i rozwoju (60%).

Ankietowani rodzice podkreślają, że w szkołach świadomie pracuje się nad relacjami.

Szczególny nacisk kładzie się na relacje nauczycieli z uczniami (56,2%), nauczycieli z rodzicami (38%) mniejszy (12,8%) nacisk kładzie się na relacje między nauczycielami. Według respondentów najczęściej świadomie pracuje się nad relacjami poprzez: dobry kontakt osobisty, telefoniczny i mailowy, wspólne wycieczki, wyjścia do kina, wspólne działania, integrowanie klasy, organizowanie imprez, np. *noc w liceum, zielone światło dla kreatywności młodzieży, działalność pozalekcyjna, działania specjalistyczne, imprezy, ognisko TPD, konkursy, Przyjaciele Zippiego, rozmowy z wychowawcą, wspólne rozwiązywanie problemów, dostępność wychowawcy, nauczycieli, dyrekcji, kontakt z psychologiem/pedagogiem szkolnym, informowanie rodziców co dzieje się w szkole, angażowanie rodziców w życie szkoły, rodzice czują, że ich głos jest ważny.*

Czym jest Szkoła Naszych Marzeń?

To inicjatywa realizowana na poziomie całego miasta Konin zapoczątkowana w 2019 r. z inicjatywy Młodzieżowego Domu Kultury w Koninie w partnerstwie z samorządem Miasta Konina, innowatorami edukacji, nauczycielami, rodzicami, uczniami, placówkami oświatowymi i kulturalnymi oraz organizacjami pozarządowymi.

Chcemy uruchomić zmianę w konińskim systemie edukacji. Zależy nam przede wszystkim na zmianie metod i kultury pracy, które doprowadzą do:

- wprowadzania edukacji opartej na relacjach, empatii, szacunku, poznawaniu wzajemnych potrzeb,
- zmniejszeniu poczucia osamotnienia i braku poczucia bezpieczeństwa wśród uczniów, nauczycieli i rodziców,
- obniżenia stresu odczuwanego w procesie nauczania,
- eliminacji języka krytykującego, naruszającego godność ucznia oraz wywołującego presję,
- eliminację rywalizacji i wartościowania uczniów jako ludzi na podstawie ocen,
- stosowania metod budujących poczucie wartości ucznia jako człowieka,

- rozwijających kreatywność, autonomię, odpowiedzialność za własny proces nauczania oraz odwagę dzieci i młodzieży do bycia sobą i podążania za marzeniami,
- budowaniu autorytetu nauczyciela na partnerstwie i wspieraniu ucznia zamiast na wykorzystywaniu władzy i kontrolowaniu.

Realizujemy szereg działań zmierzających do wprowadzenia zmian oraz rozpowszechnienia pozytywnych przykładów działań stosowanych przez konińskie placówki edukacyjne. Najważniejsze z nich to:

- [Kongres Edukacyjny „Szkoła Naszych Marzeń”](#) (2019),
- [Opracowanie wizji SZKOŁY NASZYCH MARZEŃ](#) (2020),
- [Mapowanie zasobów konińskich placówek edukacyjnych](#) - którego efektem było opracowanie 11 obszarów zmiany (2021),
- [Konferencja: Debata o ocenianiu](#) pod patronatem Wielkopolskiego Kuratora Oświaty we współpracy z fundacją Szkoła bez ocen (2022),
- [Projekt „Jak nie być samotnym w szkole”](#) – w ramach którego realizujemy badanie poczucia bezpieczeństwa i samotności we wszystkich placówkach edukacyjnych na terenie Konina wśród uczniów, nauczycieli, rodziców oraz szukamy innowacyjnych rozwiązań na ich eliminację metodą Design Thinking (2022-2023).

Raport opracowały:

- ✓ Aldona Olesiak – Kierownik Pracowni Wsparcia Procesowego w Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Koninie
- ✓ Agnieszka Piekarska – Nauczycielka konsultantka w Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Koninie
- ✓ Agnieszka Gołębiowska – Koordynatorka ds. młodzieży i projektów kreatywnych w Urzędzie Miejskim w Koninie

Koordinacja projektu:

- ✓ Agnieszka Gołębiowska – Koordynatorka ds. młodzieży i projektów kreatywnych w Urzędzie Miejskim w Koninie

Projekt „Szkoła Naszych Marzeń – Jak nie być samotnym w szkole?” jest finansowany ze środków Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2014-2021 oraz z budżetu państwa. Fundusze EOG reprezentują wkład Islandii, Liechtensteinu i Norwegii w tworzenie Europy zielonej, konkurencyjnej i sprzyjającej integracji społecznej.